

КЛАСИК УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ

Віктор Степанович Косенко посів чинне місце серед класиків української музики ХХ сторіччя. Найхарактерніша властивість його творчості полягає у високому композиторському професіоналізмі, помноженому на емоційно-образну одухотвореність інтонаційного складу його музики.

До 100-річчя від дня народження Майстра Центр музичної україністики при Національній музичній академії України ім. П. І. Чайковського влаштував ювілейну наукову конференцію, матеріали якої увійшли до пропонованого видання.

В передмові слід насамперед наголосити на жанровій розмаїтості його творчого доробку, в якому чується міцна опора на класичні традиції європейської та вітчизняної композиторської школи.

Щоправда, доля відвела Віктору Степановичу надто замало часу для цілковитої реалізації власного вельми потужного творчого потенціалу. В останній рік свого короткого сорокарічного життя (1896–1938) митець мріяв завершити оперу «Марина» (за Т. Г. Шевченком). І все ж, попри свої важкі й тривалі хвороби, він встиг зробити непересічний внесок у культурну скарбницю України. В його музиці постає широкий спектр людських переживань: від трагедійно-експресивних спалахів до ілюзорної (міфотворчої) романтичної героїки. Щоправда, критика донедавна закидала композитору, що він, мовляв, піддавався декадентським та іншим занепадницьким течіям у перший період своєї творчості і, водночас, схвально оцінювала пізнішу міфотворчу тенденцію (скажімо, в «Героїчній увертюрі»), яка за радянських часів була вельми поширеною як свого роду конформістський прояв «соцреалізму».

Погляд з 90-х років на творчу спадщину В. С. Косенка природно позначений певною «переоцінкою цінностей», про що свідчать і матеріали конференції, в яких відчувається прагнення її учасників простежити складний шлях художнього

© Ляшенко І. Ф.

Віктор Степанович Косенко: погляд з 90-х років : зб. ст. / упор. і ред. Шамаєва К. І. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1997. С. 3–4.

осмислення композитором своєї епохи та інтонаційно-образного втілення у своїх творах «емоціонального пульсу» часу.

З цього погляду в жанрово-стильовому діапазоні музики Косинка специфічно відбиваються певні періоди формування, розвитку й розквіту творчої особистості композитора. Серед них: варшавський і петроградський, житомирський (з виїздами до Москви, Харкова і на Донбас) та, зрештою, київський – найпродуктивніший щодо композиторської, як і музично-педагогічної, результативності.

Кожен із зазначених періодів втілює в музичних образах швидкоплинний рух нашого буремного, а то й трагічного суспільного буття. Житомирський період сповнений камерним домашнім музикуванням, петроградський (ленінградський) – посиленням опануванням світовою класикою і, особливо, російською. У харківсько-донбаський період панує громадянська тематика у творчості митця, яка доповнюється новими жанрово-стильовими орієнтаціями в київський період, запліднений художньою довершеністю вокального, інструментального та оркестрово-симфонічного репертуару.

Саме репертуару, бо важко уявити композиторську діяльність В. С. Косенка поза його педагогічною діяльністю в Київській консерваторії. Адже тут писалися твори для конкретних виконавців-професорів консерваторії (серед них Паторжинський, Муравйова, Литвиненко-Вольгемут, Гайдай та ін.). В. С. Косенко зробив вагомий внесок у педагогічну практику столичного музичного вузу як професор курсу аналізу форм.

Не можна у цьому зв'язку не згадати і про теплу душевну дружбу Віктора Степановича з Левком Ревуцьким та Борисом Лятошинським – здебільшого першими слухачами і цінителями його нових опусів.

Косенко – славетний виконавець, піаніст, імпровізатор. Він (як, до речі, й Лятошинський) записував свої твори лише після того, як вони остаточно сформувалися в його пам'яті. Тому чимало композицій Майстра залишилися нам невідомими. Але й те, що опубліковано в 10-томному виданні заслужує глибшого вивчення й виконавської пропаганди. Та як би там не було, можна з певністю сказати, що музика В. С. Косенка звучить сьогодні у всіх музичних навчальних закладах нашої незалежної України, активно сприяючи дальшому зростанню її духовної культури.